

Vikingar

av Gunnar Dahlvig

En motivsamling ska ju byggas upp på ett logiskt sätt, dvs så att man kan finna någon form av "röd tråd" i skildringen av temat.

Att göra en motivsamling på ett historiskt tema är därför ofta relativt enkelt – det är i stort sett att följa kronologin.

Om man vill skildra vikingatiden stämmer dock inte denna enkla tumregel. Naturligtvis skedde händelserna i en viss tidsordning, men olika saker hände samtidigt på olika platser i världen, varför en kronologisk plan skulle bli synnerligen förvirrande. Jag har därför valt en indelning som behandlar olika fenomen, t ex "konsten" eller "skeppet" och inom dessa grupper tillämpat kronologin när så varit påkallat.

Vikingatiden anses av de flesta historiker ta sin början år 793. Att man valt en så preciserad tidpunkt, beror på att från detta år härrör den första skriftliga dokumentationen av vikingarnas härjningar. De kyrkliga annalerna beskriver hur klostret Lindisfarne i Northumberland plundrades och förstördes av troligen danska vikingar. Notabelt är att ordet "viking" aldrig användes av några samtida källor – normanner, norsmen, daner, askomanni, rus, varjager och madjus är beteckningar som förekommer på våra förfäder. Inte heller i skandinaviska källor förekommer beteckningen viking. Man vet inte när och hur ordet uppstått och inte ens vad det betyder. En tolkning anser att det betecknar sjörövare som höll till i vikar och därifrån överföll passerande skepp, en annan att det var folk från Viken, dvs området kring Oslofjord, en tredje att det kommer från det fornnordiska "vikja" = undslippa, dvs sjörövare som undslipper med sitt byte.

Slutet av vikingatiden sätts vid mitten av 1000-talet, för Västeuropas del ges även här ett exakt årtal och en specifik händelse: slaget vid Hastings år 1066. Mera här-om längre fram.

GUNNAR DAHLVIG är född 1929. Civilingenjör och lektor i maskintekniska ämnen vid Tycho Braheskolan i Helsingborg. Ordförande i Sveriges Filatelist-Förbund sedan 1989. Ordförande i Svenska Motivsamlare SMS 1976–1988. Vice president i FIPs Motivkommission sedan 1988.

Kunskaper om vikingatiden

Källorna till våra kunskaper om vikingatiden är i huvudsak två: skriftliga och arkeologiska.

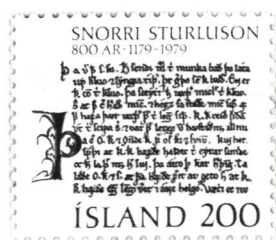
Eftersom vikingarna själva i stort sett var illiterata och hur som helst inte hade något att skriva på, är deras egna skriftliga vittnesbörd begränsade till de kortfattade texterna på runstenarna. Rökstenen med världens längsta runskrift är ju trots allt bara en notis i jämförelse med de kontinentala skrifterna. De senare består i hu-

vudsak av kyrkliga krönikor och i den mån de nämner vikingarna (eller rättare sagt daner, normanner osv) är det beskrivningar av hur barbarerna från norr totalt saknade respekt för kyrklig egendom. Mera sammanhängande skildringar står den ryske munken Nestor och ett antal arabiska resenärer för. Av dessa är det endast Nestor som fått ett filatelistiskt minnesmärke.

De isländska sagorna skrevs ner 2–300 år efter vikingatiden och kan naturligtvis

inte betraktas som korrekta historiska dokument, men innehåller ändå så mycket trovärdig information att de har en enorm betydelse för vår kunskap om framför allt Island, men även om övriga vikingasamhällen.

De arkeologiska fynden ger oss upplysningar om hur man bodde, om bruks- och prydnadsföremål och inte minst om skeppen. De norska och danska fartygsfynden har gett oss utomordentlig kännedom om skeppsbyggnadskonsten.

Vem var han?

Vikingen var bonde, fiskare och affärsman, ofta alltsamman på en gång. Dessutom var han förstås emellanåt sjöman

och sjörövare, de verksamheter som gjort honom mest känd.

Hur en stormans bondgård kan ha sett ut visar det grönländska märket och det mest älskade husdjuret, hästen, är t o m avbildat på en gotländsk bildsten. Hästen

red man på – till grovgöra, som t ex plöjning användes oxen.

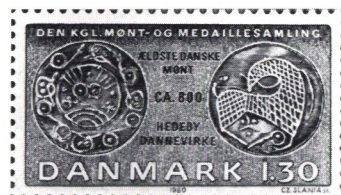
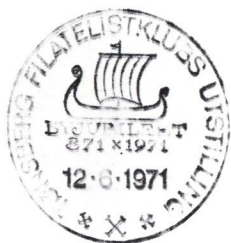
Hur ett stormanspar såg ut i vardagslag, ger det isländska märket en föreställning om. Tecknarens uppfattning av familjen Arnasons klädsel är nog tämligen korrekt.

874 ISLAND 1974

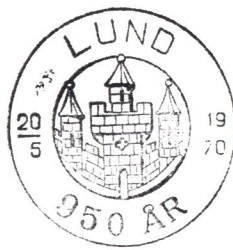

Handeln gav upphov till de första blygsamma städerna i Norden. Störst och mest betydande var Haithabu eller Hedeby i närheten av nuvarande Schleswig. Den nutida orten på platsen påminner om sin forna storhet i en frankostämpel.

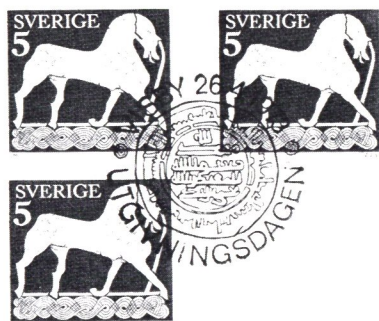

I Norge erinrar såväl frimärken som den visade stämpeln om att Tönsberg är Norges äldsta stad (från 871). Även Oslo, som är ca 180 år yngre, är av vikingatida ursprung och tre frimärken visar grundaren Harald Hårdråde, så som tecknaren föreställer sig honom.

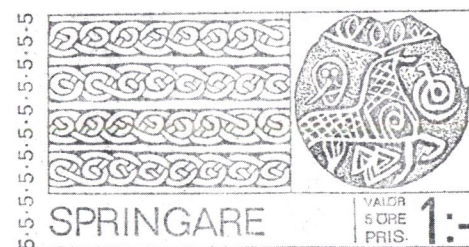
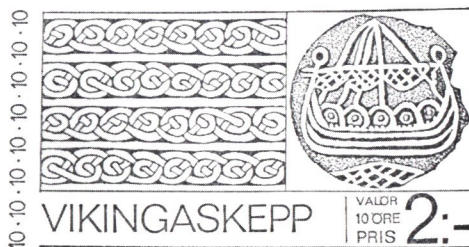
I Sverige har Kungälv's 1000-årsjubileum uppmärksamrats med en stämpel, liksom Lunds 950-årsjubileum. Varför 950-årsjubileet firades 1970 och 1000-årsjubileet i år får Lundaborna själva reda ut.

I samband med handeln började mynt att cirkulera. De första var utländska, i Sverige ofta arabiska (s k kufiska), som kan ses på FDC-stämpeln från 1973.

Det var kanske inte så helt med den ärliga åtkomsten av dessa mynt, men hemmavid brukades de nog som betalningsmedel. De första i Skandinavien präglade mynten

gjordes i Hedeby omkring år 800, se danskt märke, och från slutet av samma århundrade stammar det Birkamynt, vars båda sidor ses på de två visade häftena.

Vikingaskeppet

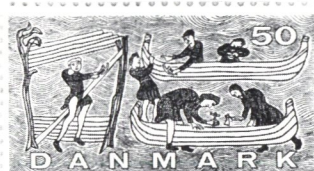
En viktig förutsättning för såväl den ärliga handeln som för de mera ensidiga "affärerna" vid plundringstågen, var skeppen. Vikingaskeppen är förmodligen Skandinavians största bidrag till skeppsbyggnadskonsten någonsin. Den kraftiga kölen, det klinkbyggda skrovet och det senares flexibla infästning i spanten revolutionerade seglandet. Man fick ett havsgående skepp med stor lastförmåga, vilket samtidigt var så grundgående att det tack vare den kraftiga kölen kunde segla praktiskt taget upp på land.

Såväl kölen som klinkbygget ses på det danska Skuldelevsskeppet, vars rester kan beskådas in natura i vikingaskeppsmuséet i Roskilde. Den norska stämpeln från 1980 ger också en uppfattning om klinkkonstruktionen liksom om skeppets dräktig-

het. Danmark visar också på ett annat märke en scen från ett vikingaskeppsvarv. Eftersom bilden är tagen från Bayeuxtape-ten bör den spegla verkligheten.

Det svenska märket med motiv från Lärbrostenen visar ett rutigt segel, vilket tecknaren av det danska märket med Skuldelevsskeppet tagit efter. Dagens avbildningar av vikingaskepp är annars vanligen

försedda med randiga segel. Man tror att dylika, gjorda av linne, kan ha förekommit hos hövdingar och stormän, men att i normalfallet användes vadmal, dvs ylle, det material man hade lättast tillgång till. Alla vet hur formbeständigt vått ylle är och rutmönstret på Lärbrostenen tror man är sydda förstärkningar, som skulle göra seglet användbart även i blött tillstånd.

Skeppet kunde vid behov också ros, San Marinomärket visar 14 åror och var därför en sk 14-sessa. Denna beteckning avsåg att skeppet hade 14 par åror med tillhörande sittplatser. Vikingatidens största och mest berömda skepp var Olav Trygvassons "Ormen Långe", som var en 34-sessa. Storleken av ett skepp bestämdes av hur stor ek man kunde finna till kölen, vilken måste göras i ett stycke. När man 1893 byggde en exakt kopia av det norska Gokstadskeppet, som är en 20-sessa, kunde man i hela Norden inte uppdriva en tillräckligt stor ek till kölen. Man måste importera från Canada. Vilken imponerande ek måste man inte ha haft till "Ormen Långe"!

San Marinomärket visar också en vanlig missuppfattning bland tecknarna av vikingaskepp, nämligen att sköldarna hänger på relingen under seglats. När skeppet låg stilla, t ex för övernattnings, hängdes sköldarna ut, dels som ett visst skydd men också för att inte vara i vägen. Tillgängligt utrymme ombord var ju begränsat. Under gång var risken att tappa sköldarna i vattenet alltför stor. I en av de isländska sagorna noteras som en märklig händelse att ett skepp kom inseglande till land med sköldarna hängande ute. Skepparen fick lida mycket smälek för detta och gavs t o m ett öknamn som syftade på händelsen.

Det gick alltså att *segla* med sköldarna längs relingen, däremot kunde man inte, som på San Marinomärket, ro – sköldarna täckte nämligen århålen.

Kultur

Kultur är kanske inte ett begrepp som man i första hand sätter i samband med vikingarna. Men visst fanns det både kul-

tur och konst. Dvs litteraturen skrevs ett par hundra år senare av islänningarna, men på basis av en muntlig berättartradition som grundlades under vikingatiden. Bevis för detta är t ex samtida bilder från den populäraste av berättelserna, Sigurdsagan. SMS-stämpeln från 1968 visar från ristningen på Ramundsberget hur Sigurd dödar draken Fafner och porten till Hylestads stavkyrka i Norge visar Sigurd och smeden Regin från samma saga.

Vikingatidens konst finns bevarad i betydande mängd och att den är av hög klass betygas bl a av förre chefen för British Museum, David M Wilson, som utnämner den till "den mest spännande och intressanta konstformen under denna tidsperiod".

Man kan t o m särskilja inte mindre än fem stilarter, som alla har sin rot i folkvandringstidens djurornamentik.

Den äldsta vikingatida konststilen kallas stil E (som en fortsättning av de föregående stilarna A–D), medan resten av stilarna har namn efter viktiga fyndorter.

Stil E karaktäriseras av det s k "gripdjuret", en fyrfoting som med fingrar eller klor griper tag i sin omgivning. Två danska märken med tillhörande förstadags-

stämpel utgör typiska exempel liksom en tidigare, likaså dansk, förstadagsstämpel. De vackraste exemplen på stil E finner man i Osebergsfyndet, såväl på skeppets ornamentering som på övriga föremål som fanns inuti skeppet. Bland dessa stilens mästerverk, den s k Akademikerns djurhuvud, återgivet på norskt frimärke.

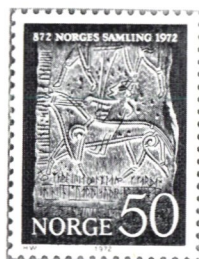
Stil E avlöstes av Borrestilen, som kännetecknas av ett sammanflätat mönster, ofta i form av ett bandformat djur med stort huvud i en face. Det östtyska märket visar ett fynd från ön Rügen och är mycket typiskt för stilen.

Jellingestilen är uppkallad efter dekorationen på den lilla silverbägare som var det enda fynd man gjorde vid grävningar i de stora högarna i Jellinge. Stilen är ungefär samtida med Borrestilen och snarlik denna. Ibland förekommer de t o m samtidigt på ett och samma föremål. Det bandformade djuret har här dubbla konturer och visar alltid huvudet i profil, ofta försett med en nacktofs. Tecknaren av de norska Haakonmärkena har tydligt haft ett Jellinge-djur som förebild och mönstren på Isle of Man-märkena visar ännu tydligare de ofta förekommande tvärställda strecken på kroppen.

En praktyxa, funnen i Mammen i Danmark har gett namn till en utvecklad Jellingestil. Djurkroppen har blivit mer substansiell och har försetts med en "spiralhöft". Söderalaflöjeln och runstenen från Alstad i Norge är typexempel.

Även en svensk textil från samma tid – låt vara i blygsammare format – har bevarats, den s k överhogdalsbonaden, från vilken en annan ryttare avbildas på en stämpel från Östersund.

Religion

De mest handfasta påminnelserna om de gamla asarna har vi i en del av våra ortsnamn. Odensvi, Frövi och Odense (=förvanskad Odensvi) talar om att en kultplats legat just här. Även Odensbacken, Torsåker och Torshälla liksom Balestrand (Balder) i Norge, Naerum (Njord) och Thistedt (Tyr) i Danmark påminner

Djuren i Urnestilen är sirligare och fylligare och förekommer ofta i flera exemplar som slingrar sig om varandra och biter varandra, se såväl Urnesporten som den öländska bildstenen på det svenska 10-kronorsmärket.

GÖTEBORG-HULL
MÅNDAGAR
ONSDAGAR
FREDAGAR
HULL-GÖTEBORG

om åt en gud helgade platser. Odens, Tors och Frejs dagar påvisar också att "än leva de gamla gudar".

Hur vikingarna föreställde sig sina gudar finns det en del exempel på, både på bildstenar, smycken, amuletter och hjälmprydnader. Märkena med Oden till häst (dock ej Sleipner) och Tyr med Fenrisulven kommer just från hjälmprydnader medan Svenolov Ehréns roliga gudamärken är fria tolkningar av bilder på run- och

bildstenar (med undantag för Freja, som inte finns illustrerad någonstans). Även på stämplor finns gudabilder, t ex Tor med sina bockar från Torshälla.

Den första som försökte sig på den vanskliga uppgiften att kristna hedningarna uppe i norr var Willibrordus. Han lyckades omvända friserna men danskarna var mer svårflörtade och han fick nöja sig med att komma från äventyret med livet i behåll.

Något bättre lycka hade Ansgar, även om resultatet av hans verksamhet i Hedby och Birka inte var helt imponerande. Han blev dock biskop för hela Norden med stationeringsort Hamburg, varifrån vi också har en stämpel med ett porträtt som sägs avbilda honom.

När vikingakungarna själva övertog missionärsverksamheten gick omvändelserna mera hårdhänt till. Olav Digre, sedermera kallad "den helige", övertygade på sitt speciella sätt såväl normän som gotlänningar och ålänningar om lämplig-

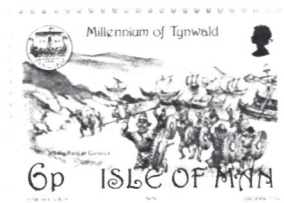

heten att låta sig döpas. Ålands medeltida landskapssigill påminner om detta, liksom Norges riksvapen, som innehåller såväl Olavs krona som hans yxa. Hans samtida landsmän i Norge var dock inte helt trakterade av hans religiösa nit. De gjorde uppror och slog ihjäl honom i slaget vid Stiklestad år 1030, se märke.

Krigaren

Den geniala skeppskonstruktionen gjorde det möjligt att praktiskt taget segla upp på land. Vikingarnas attacker kom därför oftast mycket överraskande, vilket gjorde att även relativt små styrkor kunde uppnå förbluffande resultat.

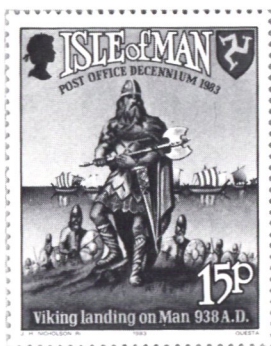

Hästar kunde visserligen inte medföras på skeppen, men kunde ju erövrats och då kunde anfallen fullföljas långt in i landet.

Vikingarna var ju bönder "i det civila" och var alltså inte bortkomna på hästryggen.

De viktigaste vapnen var svärd, yxa, spjut och pilbåge. Som skydd användes sköld och hjälm. Yxan fanns i två modeller, den äldre skäggyxan och den moder-

nare bredyxan, båda ses på Lerwickstämp-larna. Den på Isle of Man-märket avbildade dubbelyxan torde däremot mest vara ett utslag av tecknarens fantasi. Hjälmen på samma märke är emellertid korrekt. Hornen som så ofta förekommer på bilder av vikingar, t ex på Scarborough-stäm-peln, lär dock aldrig ha existerat. Vikingen var en högst praktisk person och dylika horn skulle ju varit synnerligen olämpliga i strid.

Bågen på det norska märket illustrerar Einar Tambaskälvers berömda yttrande "för vek är kungens båge". I slaget vid Svolder brast Einars båge och han fick låna kungens, dvs Olav Tryvasons. Som Einar var sin tids kraftkarl, drog han omedelbart ut bågen som bilden visar och fällde därvid de av Snorre bevingade orden.

Skölden var i allmänhet av trä som visas på det andra norska märket.

Island

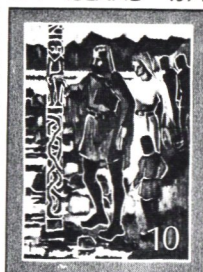
Island koloniserades av företrädesvis normän, men när dessa anlände, fanns det redan enstaka "papas", troligen irländska munkar, tillstädes. Om dessa gav sig av eller slogs ihjäl vet vi inte, de förekommer endast som en notis i de isländska skrifterna och försvinner sedan ur historien.

Den första normannen som försökte bosätta sig på Island var Hrafna-Floki = Korp-Floke, som omkring år 870 över-

874 ÍSLAND 1974

vintrade på ön. Sitt namn fick han därför att han använde korpar för att kontrollera närheten till eventuellt land när han var ute på havet (jämför med Noak och duvorna). Korparna skymtar på det isländska märke som ska föreställa Korp-Flokes skepp.

Korp-Floke fann klimatet alltför otrevligt, döpte ön till Island och återvände hem. Den stora immigrationen (på isländska landnam) startade med Ingolf Arnason som 874 kastade sina högsätesstolpar i havet strax utanför den isländska kusten. Episoden återges på det isländska 10-aursmärket. Han lät gudarna avgöra bosättningsplatsen genom att bygga sin gård där stolparna – eller i varje fall den ena av dem – flöt iland. Återfinnandet har också visats på ett isländskt märke. Platsen ifråga döpte han till Reykjavik och naturligtvis står han staty just i denna stad. Statyn finns på ett av luftpostmärkena i Alltingsserien från 1930, men är så liten att den knappt kan urskiljas. Inför universi-

tetsjubileet 1938 gjordes ett antal essayer med olika märkesmotiv, däribland den visade Arnasonstatyn. Dock valde man universitetsbyggnaden som märkesbild. Den omnämnda alltingsserien visar olika scener från Islands historia. På 15-aursmärket ser vi en sk landnamseld, dvs en av de eldar genom vilka en ny bosättare markerade det landområde han gjorde anspråk på.

År 930 grundades alltinget, den lagstiftande och dömande församling, genom vilken man åtminstone hjälpligt försökte få lag och ordning att råda i landet. 30-

aursmärket visar Thingvellir, där alltinget hölls, 7-aursmärket visar några av de bodar man slog upp under de veckor tinget pågick, 10-kronorsmärket visar hur en hövding svär eden att inte bryta tingsfriden och slutligen visar 50-aursmärket lagsagomannen framför tingsmenigheten. Lagsagomannen kunde alla lagarna utan till och ledde tinget.

Grönland och Vinland

Erik Röde blev av nämnda allting landsförvisad p g a dråp och begav sig västerut och fann där beboeliga trakter. Med en grov överdrift döpte han landet till Grönland och fick därigenom ytterligare ett antal islänningar att följa efter. Detta skedde

982 och såväl Grönland som – av någon anledning – Monaco har erinrat om denna händelse.

Eriks son Leif gav sig ytterligare västerut och blev den förste europé som landsteg i Amerika år 1000. Var han landsteg är osäkert, men troligt är att det var på Newfoundland. En forskare vill med ledning av sagornas beskrivningar placera Vinland i Trinity Bay på sydöstra delen av ön. Ett av skälen härför är att man så sent som på 1700-talet fann vilda vindruvor där och Leif påstod ju att en av hans följeslagare hade hittat dylika. Ett påstående som länge har betvivlats, men som nu tas på större allvar. Det isländska blocket från 1938 visar bl a Leif Eriksson-statyn i Reykjavik medan Ungern (!) fyrtio år senare visar upp en skaggig figur (iförd en märklig huvudbonad), som man påstår ska föreställa Leif. Leifs Amerikabesök varade endast en sommar, men tre år senare gav sig Thorfinn Karlsefni åstad på den första skandinaviska emigrantresan till Amerika med fyra skepp, 160 människor och ett okänt antal kreatur. I tre år letade de förgäves efter Leifs förlovade land. Under letandet bodde de troligen längst upp på Newfoundland vid något som i dag heter L'Anse aux Meadow. Detta är i varje fall den enda platsen i Amerika där man funnit arkeologiska spår efter en skandinavisk bosättning. Att Leif skulle ha bott här är knappast troligt, dels tyder fynden på en betydligt mer etablerad boplats än ett sommarläger och dels stämmer platsens utseende inte alls med Leifs beskrivning. Dessutom är klimatet alldeles för bister för vindruvor.

På typiskt vikingamaneér lyckades man också göra sig osams med urinnevånarna, som kallades skrälingar och som troligen

LEIFR EIRICSSONS DAY

9. oct. 1938

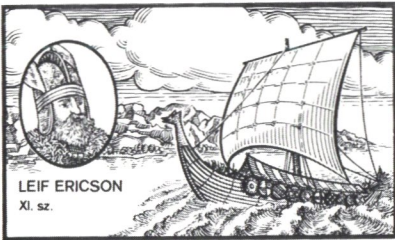
Price
Kr 2,00

Verð
Kr 2,00

LEIFR EIRICSSON

Son of Iceland Discoverer of Vinland

MAGYAR POSTA

2 Ft

bestod av de numera utdöda dorseteski-måerna. Dessa gjorde livet så obehagligt för Thorfinn och hans folk att de återvände till Grönland efter tre år. Karlsfni – eller i varje fall hans staty – finns på inte mindre än åtta isländska märken, av vilka ett visas här.

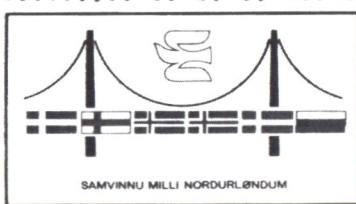
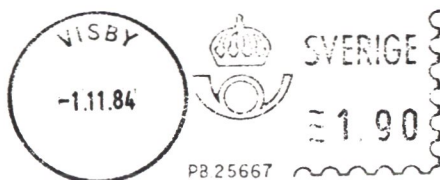

I österled

Vikingarna for ju inte bara till Island och Amerika utan är väl mest kända för sina färder i väster- och österled, dvs till Väst- och Östeuropa.

Österut for företrädesvis svenskar, som via det östeuropeiska flodsystemet tog sig ända till Miklagård, dvs Konstantinopel. Ja, det finns belägg för att svenska vikingar varit i såväl Bagdad som Jerusalem.

Det finns inte särskilt många filatelistiska belägg för "österleden". Naturligtvis var Visby ett av "avstampen" för resorna österut och naturligtvis blev Estland en mellanstation på vägen, vilket framgår av ett par estniska märken med vikingaskepp. Stämpeln från SOLEX 82 visar hur man tog skeppen över vattendelarna genom att rulla dem på stockar. Ett sovjetiskt märke visar vikingaskepp på en rysk flod och bulgarerna påminner om tidiga kontakter med skandinaverna, dels med fem vikingaskepp och en viking och dels med en bild av hur det såg ut när vikingahövdingen Sweinald (=Svatjoslaw) från Kiev anföll Bulgarien.

Slutligen en polsk kung med vikingaförbindelser. Boleslaw Chobry gav danska vikingar tillstånd att bygga ett fäste på östersjökusten, möjligen vid Oders myn-

KARTKA POCZTOWA

Den norske kungen Harald Hårdråde – Oslos grundare och återgiven på märkena till Oslos 900-årsjubileum – har också östliga anknytningar eftersom han i inte mindre än 15 år var ledare för den bysantinske kejsarens livgarde, vilket uteslutan-

ning, mot att de skyddade Polens uppland för andra rövande vikingaskaror. Fästet var det sägenomspunna Jomsborg med några av de mest kända vikinganamnen: Vagn Åkeson, Styrbjörn Starke, Bue Digre och Palnatoke. Den sistnämnde sköt fö bort ett äpple från sin sons huvud med en pil. På befallning av kung Harald Blåtand efter att ha ohejdat skrutit om sin skjutskicklighet. Liksom Wilhelm Tell 300 år senare hade Palnatoke en extra pil i reserv för kungen i den händelse han hade missat äpplet.

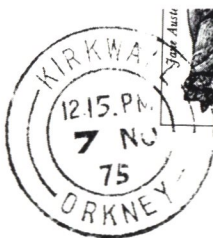
Boleslaw Chobry arbetade inte bara defensivt visavi vikingarna, år 1013 anföll han vikingarnas största fäste i öster, Kiev, och plundrade det grundligt.

I västerled

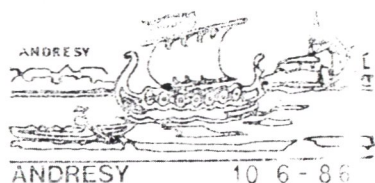
Som inledningsvis nämndes, både började och slutade det hela i England. Med plundringen av Lindisfarne kloster respektive slaget vid Hastings. Bortsett från en serie om det sistnämnda finns det inga engelska märken med vikingamotiv. Dvs räknar vi Isle of Man, Jersey och Guernsey som England så finns det en hel del.

Norska och danska vikingar härjade länge och omsorgsfullt de engelska kusterna och många sk Danagälder betalades ut av engelska kungar för att landet skulle skonas. Dock med ringa verkan. Många av nordborna slog sig ner för gott i England, så många att en stor del av Mellanengland gick under namnet Danelagen. Vilket än i dag återspeglas i 1000-tals Orts- och platsnamn med danskt eller norskt ursprung. Ser man på de visade poststämplarna är det inte svårt att spåra det norröna släktskapet. Grimsby, Fishguard (Fiskigarthr = Fiskegården), Milford haven (Midfjord havn), Swansea (Sweins ey = ö, jämför också med Guernsey och Jersey). Irländska Waterford (Vedrafjordur) och Limerick (Hlymrekr) har norskt ursprung liksom Kirkwall (Kyrkvall) på Orkney, Sandwich (Sandvik) och Lerwick (Lervik) på Shetland.

Den europeiska kontinenten klarade sig någorlunda helskinnad från vikingarna så

länge Karl den Store levde. Han organiserade ett effektivt kustförsvar, men detta förföll snabbt under hans söner och sedan var det fritt fram. Framför allt de franska

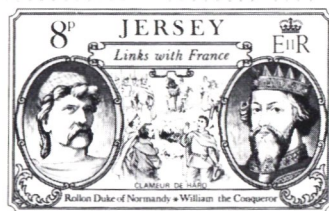
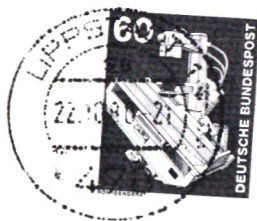
floderna blev inkörsportarna och ett par franska stämplat får visa att man minns det än.

Ej heller tyskarna kom helskinnade undan och i Spanien fick kalifen al Hakam i Cordoba år 964 uppleva att 80 vikingaskepp seglade uppför Guadalquivir och plundrade Sevilla. Redan 100 år tidigare hade Ragnar Lodbroks söner Björn Järnsida och Hastings låtit Pisa och Luna (som de trodde var Rom) i Italien röna samma öde som Sevilla. Om de nådde Palermo, som 1985 hade en stämpel med ett vikingaskepp, är däremot tveksamt.

Normanderna

år 911 tröttnade Karl den Einfaldige av Frankrike definitivt på vikingarnas härjningar längs Seine och erbjöd en av värstingarna, Gånge Rolf kallad, att få överta landområdet kring Seines mynning som

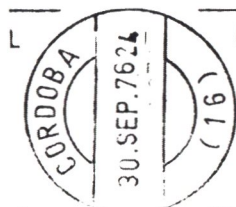
18-26 OKT. 1980

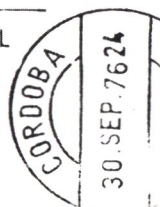
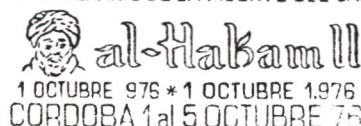
hertigdöme mot att han skyddade Seine mot sina kollegor i branschen. Mönstret känns kanske igen från Polen!

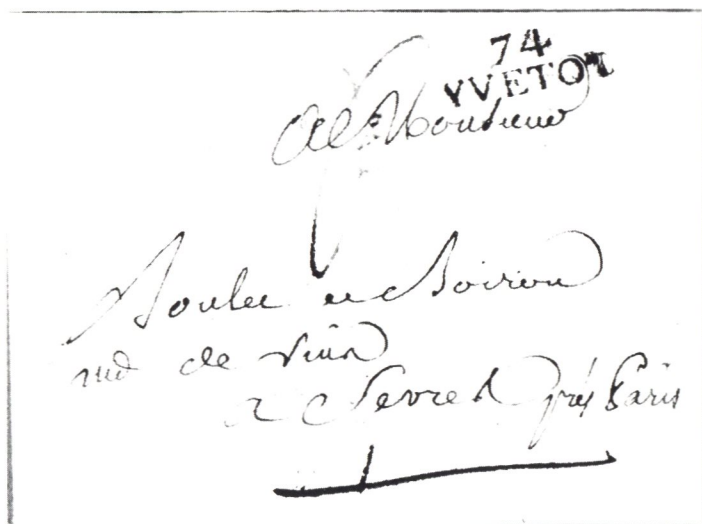
Rolf, eller Rollo som han förfranskades till, accepterade anbudet och lade därmed grunden till den dynasti som ca 150 år senare stod som Englands härskare genom Wilhelm Erövraren. Båda dessa herrar finns avbildade på det visade märket från Jersey.

Rolf och hans nordiska landsmän slog sig ner i det tilldelade området, som därav fått namnet Normandie. Även här går det nordiska ursprunget igen i en del ortsnamn, dock har förfranskningen gjort att skillnaden mot originalet ofta är större än vid de engelska motsvarigheterna. Men

EXPOSICION FILATELICA CONMEMORATIVA DEL
1º MILENARIO DE LA MUERTE DEL CALIFA

utan alltför stor ansträngning bör man kunna känna igen skånska Ivetofta i Yvetôt och att Cherbourg har sitt ursprung i Karis borg.

Jersey har också gett ut ett tjockt frimärkshäfte med titeln Viking Heritage, i vilket det dels finns sex olika märken (i 4-block) med illustrationer till norman-

JERSEY POSTAGE STAMPS

£5.50

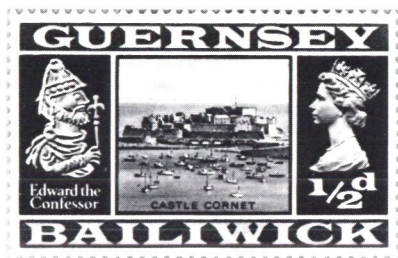
1 at 11p, 4 at 15p, 4 at 22p
1 at 29p, 4 at 31p, 4 at 34p

Viking Ship and Helmet

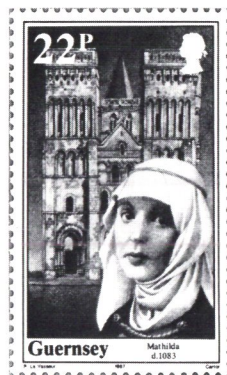
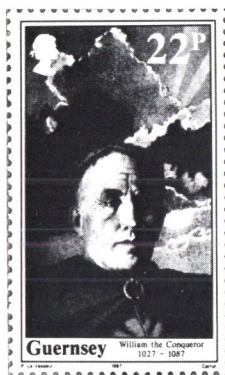
In 911 A.D. King Charles (the Simple) of France cedes land to Rollo, leader of the Danish Vikings, to settle. Rollo is converted to Christianity, becomes known as Duke of Normandy, and in 925 hands over its rule to his son Duke William I (Longsword). In 933 A.D., William is allowed by Raoul of France to add the Cotentin and the Channel Islands to the Duchy of Normandy.

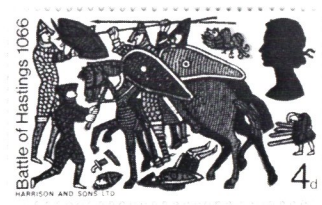
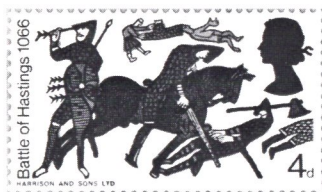
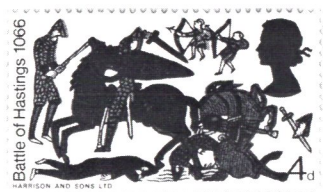
dernas historia – tagna från Bayeux-tape-
ten – och dels lika många inhäftade blad
med samma historia i text. Ett av 4-bloc-
ken visas här. Observera att även här visas
den felaktiga hornprydda hjälmen.

År 1066 avled den engelske kungen Ed-
ward Bekännaren, se märket från Guern-
sey, utan att ha några arvingar. Hans när-
maste man Harald Goodwinson, vikinga-
ättling på modernet, utnämnde sig själv till
efterträdare, en åtgärd som ogillades av
minst två betydande potentater i omgiv-
ningen. Först ur startgroparna kom Ha-
rald Hårdråde i Norge, som landsteg i
Nordengland med en vikingahär. Vid
Stamford Bridge möttes de båda Haral-
darna med resultatet att den norske stupa-
de och den engelske t v fortsatte att vara

kung. I cirka 14 dagar. Ty tre dagar efter
slaget vid Stamford Bridge landsteg näste
pretendent, vikingaättlingen Wilhelm,
hertig av Normandie, vid Hastings i Syd-
england. Det tog Harald 14 dagar att få sin
här ner till Hastings, men den 14 oktober
stod det berömda slaget, i vilket även den
kvarvarande Harald stupade. Wilhelm
övertog England och fick tillnamnet Eröv-
raren. Guernsey har gett ut två märken
visande Wilhelm och hans hustru Matilde.
Förebilderna till dessa porträtt är dock
troligen tecknarens egen uppfinning.

Drottning Matilde har angetts som upp-
hovskvinna till den förut omnämnda Bay-
eux-tapeten, den 70 m långa bonad som
skildrar normandernas historia fram t o m
slaget vid Hastings. Numera anses det trol-
igare att det var Wilhelms halvbror
Odon, som var biskop i just Bayeux, som
var ansvarig för dess tillkomst. Odon ses
till vänster på det visade franska märket.

Vikingen som symbol

Ordet "viking", vikingaskeppet och t o m vikingen själv (gärna med hornförsedd hjälm!) har blivit populära symboler i dagens samhälle. I många fall är symbolen välfunnen, som t ex för resor av olika slag, se den norska stämpeln eller SAS och Vi-

kinglinjens frankostämplat. Svenska Handelskammarens i Madrid frankostämpel knyter ju an både till Sverige och handel och motsvarande får väl anses gälla för den norske skeppsmäklaren.

För remmar kan man möjligen göra kopplingen att de är starka men för diverse kontorsutensilier har jag svårt att se sambandet.

Rent löjligt blir det när den i skrivkonsten helt okunnige vikingen på baksidan av ett danskt frimärkshäfte gör reklam för blyertspennor och färgkritor. Ett otal scoutläger har namn eller symboler med

vikingaanknytning och i Skellefteå gjorde två yngre vikingar reklam för Barnens Dag 1972. Man kan ha olika uppfattningar om vikingarnas göranden, men några föredömen för dagens barn var de knappast.

VIKING
SHIPPING COMPANY

SHIPBROKERS OSLO. NORWAY

91392

BRUK
VIKING
REMMER

00562

VIKING
REMFABRIKA

FARBANDER
KOHLEPAPIER
SPIRIT CARBON
CHEM. BÜROBEDARF

FARVER
giftfri • lysægte

Slutord

Jag har här endast använt mig av illustrationer med någon direkt vikingaanknytning i motiven. Jag räknar därvid också in de ortsstämplor, vars namn är direkta arv från vikingatiden. De som såg utställningen Vikingaliv på Postmuseum fann att också annat material kan komma till användning i en motivsamling om vikingarna. Olika djurfrimärken kan t ex visa vikingarnas jaktbyten, ett märke med ett

schackbräde får illustrera att man spelade schack, en frankostämpel med en ståtlig sparbanksek används när texten talar om att vikingaskeppets köl alltid gjordes av ek osv. Man är alltså inte alltid låst till det valda temats direktanknutna avbildningar. Man måste ju kunna visa fenomen runt omkring dessa motiv också. För en motivsamlare är det i stort sett endast den egna fantasin som sätter gränserna.